

”Time flies when you are stuck at home, broke, drunk and full of existential dread”

En reflexiv etnografisk betraktelse kring humor och samlade under Covid-19 pandemin

Jakob Löfgren
Avdelningen för etnologi,
Lunds universitet
E-post: jakob.lofgren@kultur.lu.se

Ida Tolgensbakk
NOVA, OsloMet
E-post: ida.tolgensbakk@oslomet.no

Abstract

This article discusses the way folklorists and ethnologists gathered online during the Covid-19 pandemic to collect and share online humour. The ethnographers' instinct during a global crisis was to immediately start documenting emerging cultural expressions, particularly digital humour. They came together in Facebook groups aimed more or less explicitly to function as collective collection efforts. Working from the old ethos of ”digging where you stand”, the types of humour that was collected in these groups reflect what social class ethnographers belong to, and what life situations they found themselves in under a pandemic. The memes and other jokes that were shared were to a large degree about working from home, dealing with videoconferences and e.g. taking care of children all at the same time. This means there will be huge blind spots in the kind of data the collections represent: there is little to no ”dark” humour in these groups. At the same time, these groups were obviously not only collections or archives. Just as much, they became coffee table conversations of the kind so many of us missed dearly while being denied the normalcy of office life.

Keywords:

- *netnography*
- *autoethnography*
- *collection*
- *memes*
- *humour*
- *Covid-19*

Den 11 mars 2020 förklarade WHO Covid-19-viruset som en pandemi. Ungefär samtidigt kom de sociala konsekvenserna av sjukdomen till Skandinavien. Den 12 mars infördes strikta åtgärder i Norge (Regjeringen.no 2020). Fyra dagar senare, den 16

mars, skapade en norsk doktorand Facebook-sidan *Koronamemes*, en privat, dold grupp som idag har nästan 600 medlemmar¹. Den 28 mars skapade folklorister i Kanada den privata gruppen *Collecting fake news and new practices in a time of*

1. Pseudonymiserat i samråd med initiativtagaren.

COVID-19, idag med 30 medlemmar. The Belief Narrative Network (en del av The International Society for Folk Narrative Research) upprättade 8. april en Facebookgrupp som delat memes från en mängd olika språkområden under hela koronatiden. Det tog alltså kort tid från det att samhället drabbades av viruset tills samlare var i gång med sitt samlande. Tidigare i detta specialnummer har vi sett hur kulturvetare likt insamlare för hundra år sedan, snabbt började skicka ut kvalitativa frågelistor till befolkningen, och vi har sett hur vi använt dagböcker och etnografi online för att hitta källor för att förstå hur människor svarade på stängningen av samhället. I den här sista artikeln ser vi på en specifik populär-akademisk samling: av memes, en digitalfödd humorgenre.

Redan innan pandemin fanns grupper som har till syfte att dela, samla och sprida humor. De har också under det senaste året ägnat sig åt Covid-19-humor. De grupper vi studerat är långt ifrån de enda Facebookgrupperna som är dedikerade till humor om pandemin. Det finns otaliga sådana grupper – många av dem internationella och då gärna organiserade på engelska, till exempel *Covid-19 Memes*, medan andra är mer lokala, till exempel den Peruanska gruppen *Corona Meme*. Vidare har Covid-19-humor delats i ett otal andra digitala kanaler. Sociala nätverk som Instagram och Twitter har precis som Facebook varit fulla av memes, men Facebooks organisering i grupper gav möjlighet att samlas kring ett gemensamt projekt på ett annat sätt.

Vår studie handlar om tre av de Facebook-grupper där nordiska kulturvetare valt att samlas under pandemin, dels grupper som explicit blivit upprättade med syfte att bidra till forskning, dels grupper där kulturvetare deltog bland andra. Utgångspunkten för vår lilla studie – och på många vis för detta temanummer om koro-

nakultur – är kulturvetarens grundläggande nyfikenhet: ”Vaffö gör di på detta viset?” Vår ansats är öppen och reflexiv: vi deltog i viss utsträckning i alla dessa grupper som vi diskuterar här. Vi deltog i samlingen och frågar därför reflexivt: vad använder kulturvetarna, eller vi denna samling till? Är det att betrakta som humor, arbetsplats, eller arbetsplatshumor?

Vi har följt tre grupper som (mer eller mindre) organiserat folklorister, etnologer och andra kulturvetare på Facebook, i ett försök att samla och dela humor under pandemin: (1) *Collecting fake news and new practices in a time of COVID-19*, (2) *The belief Narrative Network* (BNN) och (3) *Koronamemes*. Från och med nu benämnda (1) CFN, (2) BNN och (3) KM.

De Facebookgrupper som vi betraktat i denna artikel kan sägas ha funktionen både som (1) en samlad ansträngning för dokumentation och arkivering av humor under Covid19-pandemin, och (2) en kanal för (humoristiska) reaktioner på Covid-19 pandemin, inom det kulturvetenskapliga skråret. Därför kommer vi att se på materialet ur två olika synvinklar; (1) Facebookgrupperna som netnografiskt arbetsplats (Kozinets 2015) och (2) grupperna som plats för humor (Blank 2013).

I båda fallen är det grundläggande att förstå att oavsett om man beskriver grupperna som arbetsplats eller plats för humor, så är de ett uttryck för en professionell kon-socialitet eller delande-gemenskap, en socialitet som ”handlar om ’vad vi delar’, en kontextuell gemenskap, snarare än ’vem vi är’” (Kozinets 2015:11). Gruppen, som vi kan kalla online-etnografer-som-arbetar-och reagerar-på-pandemin, hålls samman och uttrycks som kontextuella kopplingar (ibid). Majoriteten är akademiskt utbildade (till någon grad) inom etnografiska fält och/eller delar sådant i grupperna som kan betecknas som humor. Många inom det skandinaviska

forskarsamhället vi känner har varit medlemmar i flera av grupperna samtidigt, men de flesta har varit mest aktiva i en av grupperna åt gången.

Humor online är en stor del av internetanvändares retoriska arsenal (Blank 2013). Humor i kristid, så som exempelvis under en pandemi, har diskuterats inom folkloristiken i många decennier (se till exempel Smyth [1986] om Challengerolyckan, Kanaana [1995] om palestinsk humor under Gulfkrigen eller pandemirelevant, Dundes [1987] om AIDS-vitsar). Denna humor har (delvis) funktionen av att testa sociala gränser och dekorum. En kris accelererar snarare än avlägsnar behovet av humor. I avsaknad av de hårdare gemensamma regler som är vanligt i den fysiska världen, måste man gå längre för att symboliskt visa sin solidaritet med sina digitala vänner (jf. Blank 2013). Humor, online, kan alltså uppfattas som grövre och mindre finstilt än den som framförs offline.

Genom humor kan man etablera vad som är gränsen inom en grupp med jämlikar (Blank 2013, Oring 2010). "[H]umor är inte bara en genre utan snarare ett tematiskt material som anses vara 'roligt' eller underhållande inom den kontext eller i framförandet där det överförs till publiken" (Blank 2013). Humor är alltså en tematik som sätter gränser för vad-som-ska-ses som en konsocial grupp med jämlikar. Genom att dela humor med sina arbetskamrater, konsolideras gruppen till vad vi kan kalla för en grupp 'likasinnade'. På sådant sätt kan att posta humor ses som ett sätt att retoriskt kontrollera att vi är av en och samma grupp. Humor är inkluderande inom gruppen, men kan också vara ett effektivt sätt att sätta upp gränser mot dom som inte hör till. Skratt drar upp gränser mot omvärlden (Jönsson och Nilsson 2014: 11). Denna syn på humor kommer att användas för att öppna upp Facebookgruppernas funktion

som plats för delandet av humor i sig, snarare än som gemensam arbetsplats för insamlandet av etnografiska data. Detta kan svara på frågan, vad skämtar vi om, och hur kan man se Facebookgruppernas praktik som en del av etnografernas humor?

Humorns symboliska gräns markeras bland annat av uppfattningar av stil, smak och avsmak, och uppskattning(ar) av skämtets utförande (Friedman & Kuipers 2013:182). I sin studie kring komedi, humor och klass i Storbritannien och Nederländerna (Ibid), påpekar Friedman och Kuipers hur skillnader i smak och uppskattning är beroende av klasstillhörighet.

Den högre medelklassen, med högre utbildning och mer kulturellt kapital, visade generellt smak för highbrow-komedi och avvisade allt lowbrow, medan de arbetande och de lägre medelklasserna föredrog lowbrow-komedi och var ambivalent inställda till highbrow-komedi (Friedman & Kuipers 2013:182).

Uppskattningen för olika sorts humor skiljer sig också mellan (själv)definierad medel- och arbetarklass i att personer ur arbetarklassen beskriver humorn i termer av rolig, njutbar och sällskaplig. Personer ur medelklassen påpekar oftare att humor och skämt inte bara är lustig utan "betonar att komedi aldrig bara ska vara rolig" (Ibid). Personer ur medelklassen har också en mindre tolerans för grovkornig, våldsam, förnedrande komedi, vilket sätter estetiska och moraliska gränser (jf. Ibid:186, Ibid:187). De uttryck som delats i grupperna är att betrakta som 'highbrow' i avsaknaden av våld, förnedring och mörker.

Huruvida de personer som deltagit i Facebookgrupperna privat har en preferens för 'lowbrow' eller 'highbrow'-humor kan vi inte säga något om, då vi inte vet deras klas-

stillhörighet. Men genom att se på tonen i de skämt som delas kan vi hävda något om gruppens konsocialitet. De delade skämtens smak konstruerar en symbolisk gräns för konsocialiteten.

I kontrast till Facebookgruppernas funktion som en plats för humor, är det också ett gemensamt insamlingsprojekt för humor. Facebookgrupperna fungerar som "online arkiv" eller ett "arkiv för publicering och lagring av kollektiv kunskap, en form av gemensamt eller kollektivt minne" (Kozinets 2015, Stefik 1996). Som sådant har grupperna också karaktären av ett internationellt, gemensamt, netnografiskt insamlingsprojekt; ett arbetsredskap. Gruppen kan ses som en form av netnografisk insamlingspraktik (Kozinets 2015); en process "där data hämtas ur arkiv, samskapas och produceras" (ibid:20), kontinuerligt. Netnografi är "en specifik uppsättning relaterad datainsamling och skapande, analys, tolknings-, etisk och representativ forskningsmetod, där en betydande mängd av den insamlade informationen och deltagande-observationsforskningen har sitt ursprung i och manifesterar sig genom de data som delas fritt på Internet" (ibid:19). Som sådan kan den netnografiska arbetsprocessen ses som en konsocial arbetspraktik i den digitaliserade vardagen under Covid-19 pandemin; en praktik som påverkar vad som postas och delas i grupperna. Genom att analysera grupperna som ett metodologiskt arbetssätt, kan vi öppna upp gruppernas funktion som folkloristisk/etnografisk kraftsamling under pågående kriser. Vilken data delas, hur delas den och hur kan man se detta som en professionell, etnografisk praktik?

Detta dubbla angreppssätt kommer att belysa de etnografiska forskarnas reaktion på och insamling av reaktioner på den pågående pandemin. Etnografi är reflexivt; det är personligt (Blank & Kitta 2015; Behar

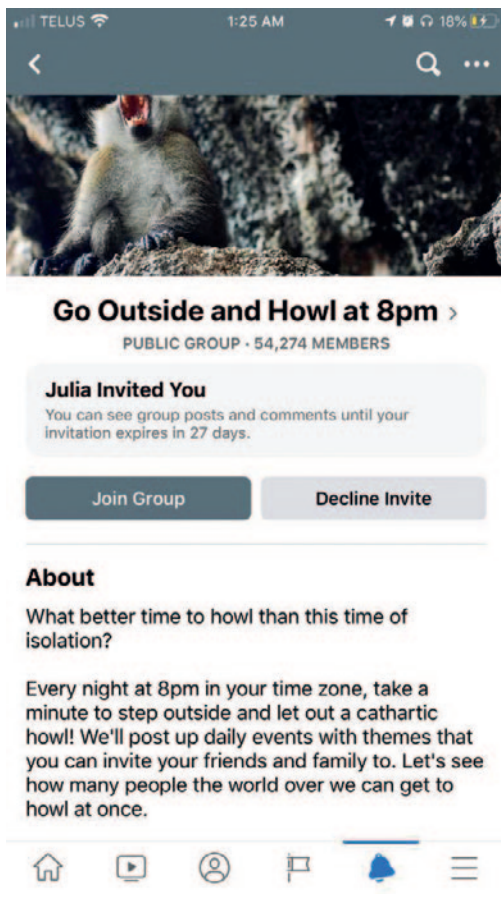
1996; Campbell & Lassiter 2015: 1–14), och genom att se på etnografiska praktiker kring humor, under pandemin, kan vi visa på hur vårt eget skrä, i sin arbetspraktik och i sin humor, reflekterar över en pågående pandemi.

Vad för slags humor?

Humorn i de grupper vi har följt har till stor del varit den typ av visuella skämt som kan gå under rubriken memes, i betydelsen en viss typ av humoristisk bild med text, ett bildmakro. Denna förståelse av termen meme är delvis hämtad ur internetforskning, men först och främst rotad i den emiska förståelsen av termen (Peck 2020:88): sådana visuella skämt internetanvändare själva granskar och delar som memes anno 2020/2021. Dessa visuella / textuella skämt tillhör en online-kultur med bred, allmän tillgång till internet och enkla redigeringsverktyg (Tolgensbakk 2017): där vanliga människor lätt kan konstruera sådana skämt själva. Vi har emellertid inte sett ett enda exempel på att memes som delas i de grupper vi har följt är självgjorda. Tvärtom hämtas de flesta från andra Facebookgrupper eller laddas ner från andra webbplattformer – Reddit, Twitter och nyhetsmedier. Det är alltså inte självgjorda memes som delas, utan skämt som observeras i andra delar av ens online-miljö.

De grupper som vi har haft tillgång till och tittat närmare på för den här artikeln, är som vi snart ska visa befolkade av och ett uttryck av den utbildade medelklassen: den typ av människor som har varit mest privilegierade och arbetar hemifrån under pandemin. De har varit så säkra från Covid-19 som det är möjligt att vara medan denna smittsamma och dödliga sjukdom sprider sig genom världens befolkning. Den utbildade medelklassens lidande har inte handlat mycket om deras egen sjukdom utan om bekymmer för andra och för fram-

tiden, förutom att de, som alla andra, har påverkats av samhällets nedstängning med de praktiska och känslomässiga konsekvenser det har haft. Mycket av den humor som delats mellan grupperna har också handlat om de nära, vardagliga sakerna, som till exempel hemmakontorslivet. För att illustrera vilken sorts humor som delats i grupperna har vi samlat sex exempel som delats i de tre Facebook-grupperna vi har följt genom pandemin. Detta inlägg delades i mars 2020 av en kanadensisk forskare i gruppen CFN med kommentaren "A variation on either singing

A) Screen grab från CFN: *Go Outside and Howl at 8pm*

from the balconies or the displays of appreciation." Inlägget är en skärmdump från en annan Facebookgrupp med titeln "Go Outside and Howl at 8" – en ironisk kommentar, extremt tidigt i pandemin, på de många försöken att skapa gemenskap genom att applådera för vårdpersonal eller liknande. Det är ett av få försök vi har stött på som uttryckligen gör narr av denna kollektiva praxis som annars sprids snabbt över hela världen. De första kollektiva reaktionerna på pandemin handlade om uttryck för gemenskap och solidaritet – spridande av kärlek. Över hela världen organiserades olika former av samordnade applåder för de som stod i första försvarslinjen. I ett sådant sammanhang är det en gränsöverskridande överenskommelse att tjuta offentligt vid en bestämd tid, både i att man vanligtvis inte tjuter offentligt och för att det uttrycker något helt annat än applåder. Det måste alltså ses som en ironisk eller parodisk kommentar till andra pågående pandemipraktiker.

Nästa exempel delades den 20 april 2020 i CFN-gruppen, med kommentaren "Neither fake news nor a new customary practice, but it is an interesting retake of an old arithmetic trick (which I learnt in the late 1950s)." Som kommentaren påpekar är formeln gammal, men används här för något nytt: Genom att följa instruktionerna ("välj ett tal mellan 1 och 9, multiplicera med 3" osv.) får du alltid siffran 9, vilket ger resultatet Stanna hemma. Bilden delades uppenbarligen först i Skyscanner (en resesökmotor)s Facebooksida som en rolig kommentar på hur resor blev omöjliga. I den version som delades på CFN, har det flyttats från Facebook till Reddits undergrupp "r / roligt", och kommit tillbaka igen. Memen är intressant eftersom den återanvänder en gammal genre för att kommentera att de flesta vid denna tid förhindrades att resa utomlands. Det är också intressant eftersom det passar in i de många försöken att hålla sig

"Time flies when you are stuck at home, broke, drunk and full of existential dread"

Calculate your next travel destination

Instructions

1. Choose a number between 1 and 9
2. Multiply it by 3
3. Add 3
4. Multiply by 3 again
5. Add the two digit number you get together
6. Number you get is where you will be travelling to

Destination

1. Singapore
2. Spain
3. India
4. Thailand
5. Malaysia
6. Indonesia
7. Brazil
8. England
9. Stay at home
10. Australia
11. Cambodia
12. Vietnam
13. Japan
14. South Korea
15. India
16. Canada
17. Mexico
18. New Zealand

Skyscanner

Posted in r/funny by u/cannabinomix

reddit

B) Från CFN: Calculate your next travel destination

C) Från KM: Can't believe it's almost September!

själv underhållen under den stillastående vardagen hemma.

Nästa meme delades i september 2020 på KM-gruppen, från en annan Facebook-grupp. Memen tillhör visuellt en separat genre av memes som använder 1950-tals reklamaffischer (eller estetiken av sådana retroillustrationer) för att göra satir av aktuella ämnen. Dessa ses ofta som satiriska motivationscitater. I den här varianten används formen för att kommentera hur de åtgärder som genomfördes i större delen av världen påverkat vardagen. En satirisk kommentar på följderna av att man beordrades arbeta hemifrån, man var tvungen att ta hand om barn som hade skickats hem till digital skola, eller förlorat sitt jobb i industrier som var tvungna att stänga: en stor del av befolkningen tillbringade mycket mer tid inom hemmets fyra väggar än vad man annars varit van vid.

Meme D delades i oktober 2020 med kommentaren "Zoom-möten" i KM-gruppen. Texten verkar ha tagits från ett Twitter-inlägg som användaren @McClellandShane delade den 23 september, men har använts ord-för-

D) Från KM: *Virtual meetings are basically modern seances*

ord i flera olika memes. För majoriteten av studenter, akademiker och kontorsanställda i Facebookgrupperna vi har följt har pandemin präglats av hemmakontor och digitala möten. Även om de flesta vid den tidpunkt då denna meme spreds nu behärskade tekniken och hade lärt sig att hantera kamera, mikrofon, delningsfunktioner och ljud-dämpningsfunktioner, har videokonferenser sina egna problem, såsom krångliga wifi-kontakter och dåliga headset. Skämt om

E) Från BNN: *A távoktatás hasonlít a szeánszhoz*

möten (för långa möten, onödiga möten, mötesmat och mötesplågor) är ett välkänt tema i kontorslivet; som tidigare gett upphov till flera olika typers skämt. Under pandemin måste det nya temat digitala möten hanteras. Seanstemat fick också gradvis nya varianter (vi har observerat minst fem varianter, med olika bilder och mer eller mindre samma text på olika språk), som i följande meme (E).

Denna varianten delades i BNN-gruppen i oktober 2020 av en ungersk medlem, som kommenterade med översättningen: "Homeschool is like a seance. The teacher asks: little Eve are you here with us? If you're here, tell us."

Meme F delades på BNN i november 2020 av en kroatisk etnolog. Det är en kreativ version av de otaliga memerna som delades under pandemin med olika variationer på temat "du bryter ner långsamt efter att ha varit hemma för länge". I det här fallet kände personen som postade inte något behov av att översätta texten i memena.

F) Från BNN: *Faze karantene*

"Time flies when you are stuck at home, broke, drunk and full of existential dread"

Antingen antog hen att ”faze quarantine” (karantänfaser) trots allt var förståelig för de flesta i gruppen, eller så trodde hen inte att gruppen var internationell. Språket som använts i grupperna vittnar om viktiga detaljer om hur grupperna fungerar.

I den norska gruppen, *Koronamemes*, har humorn som delats varit på antingen engelska eller ett skandinaviskt språk. Memesen har också till stor del varit kommentarer på den pågående utvecklingen av åtgärder, inskränkningar och spridning av sjukdomen i de Skandinaviska länderna, särskilt Norge. Till exempel var flera av inläggen i början av mars 2021 kommentarer på de pågående politiska grälen i Norge, som startades av borgmästaren i Molde, som var kritisk till Oslos koronahantering. Detta diskuterades hett i norska medier under några intensiva dagar, men hade uppenbarligen lite intresse utanför landets gränser. Även om flera av gruppens medlemmar kommer från andra länder än Norge, förstår deltagarna i gruppen norska, skämten om den norska kontexten och kommentarer internt i gruppen. Enligt gruppens egna regler som fastställts av administratören i mars 2020 måste det som publiceras vara på ett skandinaviskt språk eller engelska. Det antas att de som är medlemmar i gruppen måste ha intresse av norska förhållanden, eller åtminstone respektera att gruppen är norsk.

Collecting fake news and new practices in a time of COVID-19 startades på initiativ av en rysk folklorist, som fick hjälp av en kanadensisk kollega att bjuda in andra forskare till gruppen. Det är alltså en grupp av akademiker. De drygt 30 medlemmarna i gruppen kommer från många olika platser, men särskilt från Nordamerika och Ryssland. Gruppens syfte beskrivs som:

To exchange and cross-discuss the new

practices and texts which are appearing every hour in almost every country in the world. [...] As this is “anthropology on the go,” details and specifics are being decided as they arise.²

I inbjudan, den första posten i gruppen, betonade initiativtagarna att de ville samla några specifika kulturuttryck i samband med pandemin. Bland de saker som nämndes var uttryck om ”nya och framväxande uppvisningar av solidaritet” och ”Infodemia” och ”reaktionen på det från olika länder”. Det var alltså ett uttryckligt mål att gruppen skulle vara internationell. I praktiken har gruppen dock i första hand fyllts med engelskspråkiga nyheter och memes. Kanske har det att göra med seden i akademiska kretsar att använda engelska som lingua franca. Samtidigt är det denna grupp av de tre som vi har undersökt som i största utsträckning har haft en akademisk konversation om de kulturella uttrycken som har tagits upp. Man skulle kunna ha föreställt sig att icke-engelskspråkiga memes hade diskuterats i större utsträckning, än vad som nu är fallet, med tanke på den internationella spridningen på de akademiker som är verksamma i gruppen. Men då Engelska är språket i internationella akademiska sammanhang, så har det främst postats engelskspråkiga memes, och diskuteras på engelska. Att det i majoritet delats engelskspråkiga memes, visar på att engelska också är språket för vår internationella kon-socialitet. När vi delar skämt internationellt, delar vi det på engelska, ett språk som alla förväntas förstå.

The Belief Narrative Network (BNN)-gruppen är den mest internationella av de tre Facebook-grupperna vi har tittat på. Gruppen är den officiella Facebookkanalen

2. Inlägg från initiativtagaren 28 mars 2020, läst mars 2021.

för en formell organisation och har således i grunden en mer institutionell bakgrund än de andra två grupperna. Detta är också den grupp som i detalj beskriver vilken typ av aktiviteter gruppen är avsedd för:

Bearing the present situation in mind, the present aim of BNN Facebook account is to gather and share Corona/ Covid folklore of all kinds (jokes, memes, conspiracy theories, “myths” about wonder cures, (personal) experience narratives and so on). Any contextual information, observations (for instance on attitudes towards foreigners on the streets), photos and more will be much appreciated, as will links to other Facebook accounts or relevant web sites dealing with the same topic. As we know, many people all around the world are already collecting such folklore. Our hope is that our Facebook page can become a hub for all this international material, allowing comparison and further research. [...]³

I stort så har de allra flesta memesen i de tre grupperna varit antingen på engelska eller har översatts av de som har delat dem i de internationella grupperna. Man är alltså medveten om att publiken för vad man lägger upp kommer att vara intresserad av olika språkvariationer på ämnen, men att det akademiska lingua franca är engelska. Det ska ändå påpekas att BNN-gruppen hade en större andel icke-engelska memes, främst på olika europeiska språk, som exemplen ovan visar.

Inte allt som delades i grupperna är vad man omedelbart skulle klassificera som memes (i betydelsen humoristiska bildmakron), men de allra flesta var det. Undantaget är CFN -gruppen, där de i

större utsträckning följde gruppens ursprungliga syfte och delade falska nyheter och praktiker. Det är förmodligen fortfarande symptomatiskt att denna, den mest allvarliga av de tre grupperna vi har deltagit i är den med minst medlemmar och minst aktivitet under perioden.

Slutligen bör det nämnas att även om ovanstående exempel är lösryckta memes (att de som har delat dem har laddat ner enskilda memes och laddat upp dem igen i grupperna, utan att referera till var de kommer ifrån) så finns det också ett stort antal exempel där gruppmedlemmarna har delat länkar till andra, öppna grupper (ex.C). I dessa senare fall har man således bevarat en viss härkomst – man visar var man har funnit humor. Det kan alltså omedelbart verka som en mer ansvarsfull forskningsmetod. Samtidigt ökar en sådan praxis risken att förlora ’kopier’ av borttagna poster och trasiga internetlänkar. Exempel A – med en skärmdump, en bild av vad du har hittat – kan vara lösningen på problemet om du vill använda samlingarna för forskning.

Sammanfattningsvis visar dessa varierande metoder – olika attityder till språk, till vilken typ av kulturellt ’objekt’ man samlar in och olika attityder i vilken grad man informerar om var man har hittat det man delar – att grupperna är ambivalenta i förhållande till om det ska vara vetenskapligt. Två av grupperna startades som vetenskapliga insamlingsprojekt, men har (även) utvecklats till arenor där människor samlas kring Covid-19-humor. Den tredje gruppen började samlas kring Covid-19-humor, men har utvecklats till att (också) bli en plats för kulturforskarens samlingsmetoder. Om man skulle jämföra med ett icke-digitalt insamlingsprojekt kan man föreställa sig att grupperna fungerar som ett pilotprojekt, eller som en första, internationell workshop

3. Sidan “Om” på BNN, läst mars 2021.

innan man går ut på fältet. Det är en plats att tänka högt och brainstorma om vad som händer i världen just nu, en plats för att kollegialt samla och samlas kring humor i syfte att se hur landet ligger. Det man delat i grupperna kan alltså ses konsocialt som en gemensam, delad workshop för kulturvetare som ger sig ut i fält. Humorn som delas, kan liknas vid ett mer informellt samtal som hör workshopen till; lite arbete, lite humor, diskussion om insamling och insamlat material och anekdoter från fältet.

Att samla humor och att samlas kring humor – autoetnografisk betraktelse

Facebookgrupperna vi sett på har dels funktionen som gemensamt samlingsprojekt, dels som en plats att sprida humor. Således kan grupperna ge en fingervisning om vad etnografer och folklorister, som del av den utbildade medelklassen, har samlat in under pandemin och vad man skrattat åt. Dessa två funktioner flyter in i varandra, påverkar varandra och avslöjar något om vårt skräms common sense (Löfgren 2018, Herd & Löfgren 2020, Stewart 1979); hur gruppen kulturvetare har agerat gemensamt i samlingspraktik och vad vår humor har uttryckt för gemenskap.

Som nämnt så kan man kategorisera majoriteten av de skämt som samlats i grupperna som memes. Genren memes är klart överrepresenterad i de grupper vi följt, men inte den enda genren. Till en viss del har det också bland annat samlats/delats Youtube videor med sketcher. Memesen och Youtube videorna är alla insamlade och inte skapade av gruppmedlemmarna och hämtade från sociala och andra media. Som vi också påpekat är humorn i grupperna av en städad vit medelklass variant, med koncentration på skämt som kan relateras till av någon som under pandemin har haft privilegiet att kunna arbeta hemma. Skämten saknar i sin stil och smak en grovkornighet och det

skämt som delats saknar, i mångt och mycket, våld eller annan förnedring; den är på det sättet städad och 'highbrow', vilket uttrycker en symbolisk avgränsning av konsocialiteten som 'medelklass'. Detta betyder inte att alla som var medlem i grupperna tillhörde en vit medelklass, men det betyder att den konsocialitet som bildades i dessa grupper bjöd in en sådan typ av humor. Memesen som delats i grupperna behandlar alltså dels vardagen hos det segment av befolkningen som med lätthet kunnat slå om till en ny vardag av hemarbete och som innan pandemin haft möjlighet till resande. Skämten behandlar hemskolning, problem med digitala mötesplattformar, avsaknaden av resmål och dagliga rutiner.

Om man ser på de memes som delas i de tre grupperna, som en del av en samlingspraktik; med funktionen av att fungera som en samlingsplats för den kollektiva kunskapen om skämt under Covid-19 pandemin; kan den ses som ett uttryck för vår gemensamma kontext som samlade etnografer. Vidare kan vi notera att, som netnografisk samling och praktik, så faller praktiken och samlingen in i en typiskt folkloristisk insamling av företeelser kopplade till den egna kultursfären. Det som samlats är sådant som man hittat i det egna flödet. Sålunda kan man betrakta samlingen som en samling av ett visst segment av det globala flödet av humor rörande Covid-19. Som samlingspraktik påminner den om en vanlig avgränsning i modernt folkloristisk/etnologiskt fältarbete; samla kulturella uttryck 'inifrån' en egen kontext; vända blicken självreflexivt inåt. Som konsocialitet, eller socialitet baserat på 'vad vi delar' (Kozinets 2015:11) så uttrycker samlingspraktiken, i vår gemensamma kunskap baserade, vedertagna självklarheter kring samlingspraktik; vi gräver där vi står.

Om man ska tänka på grupperna som samlingspraktik, som ska generera sam-

lingar av humor, som i sin tur ska användas av forskare för att kunna analysera flödet av humor under pandemin, så kan man konstatera att de samlingar som finns i de grupper vi undersökt är koncentrerade till vår egen vardag. Det betyder att materialet som samlats, har en viss karaktär och inte är så diversifierat som en mer reguljär netnografisk undersökning skulle vara. Om grupperna delvis har syftet att fungera som en samling av memes som uppkom under pandemin, så ska man också veta om att en folklorist ofta 'gräver där de står' arbetar 'från insidan', och det har påverkat materialet. En snabb självreflexiv reflektion över de insamlade skämten, visar på att vad vi samlat i grupperna är västerländsk, utbildad medelklasshumor; för att det är det segmentet vi gräver i.

Det som delas i grupperna avslöjar två saker (1) insamlingspraktiken i dessa grupper har inte varit ett koordinerat försök att samla olika sorters humor, och (2) det som är delat kan också ses som ett uttryck för hur vi ofta håller oss inom vår egen kultursfär. Detta avslöjar något om gruppernas praktik, att de fungerat som spontanreaktion till pandemin.

Det visar också på att reaktionen på pandemin när det kommer till insamlingspraktiken tycks ha utgått från vedertagen praktik. Som om vi kollektivt är medvetna om att någon måste samla genren memes under pandemin, och sålunda börjar gräva där vi står; det sitter i ryggmärgen. Lustigt nog så faller den insamlingspraktiken i samma fallgropar som vi ofta beskyller äldre folklorister för; humorn är förhållandevis städad och vardaglig i sin tematik. Det som inte syns i de delade skämten i de grupper vi behandlar här är grövre humor, ilsken humor, skämt om självmord, depression och snusk. I kontrast till andra Facebookgrupper som sprider 'Dank memes' (exempelvis Coronavirus Dank Meme Stash), så lyser

den mörka humorn med sin frånvaro i de akademiska insamlade grupper vi beaktat i den här studien. Det närmaste du kommer kanske är sådana exempel som C) och F), där frustrationen över det nya och deprimerande livet är temat. På humoristiska sidor där du uttryckligen efterlyser mörkret som Dank Meme-sidan, kan den vardagliga och ljusa tonen i C) tas till en annan nivå – resultatet kan vara som i exempel G.

Den humorn som samlats i utbildade medelklassgrupper och samlingsgrupper på Facebook under pandemin, måste utöver att möta kriterierna för humor under pandemin, också fungera som humor inom gruppen av kulturvetare som delar memes. Humor ska uppfattas som "underhållande inom den kontext eller i framförandet där det överförs till publiken" (Blank 2013). Vår egen erfarenhet av att delta i gruppernas olika praktiker är att vi i dessa tre grupper bara delade sådan humor som vi hade stött på som vi själva tyckte var rolig. Vi prioriterade också att dela sådana skämt som vi kände var nya och unika, eller kommenterade en utveckling i pandemin eller nyhetsbilden. Vi delade antagligen inte humor som vi upplevde som stötande för svaga grupper. Å andra sidan har vi i liten

If the pandemic has got you feeling nervous, anxious, or stressed, just step into the open space that is your zan garden.

G) Från Coronavirus Dank Meme Stash: 'Zan Garden' – en portmenteu av Zen och Xananax

utsträckning upplevt att vi stött på hatisk Covid-19-humor i vårt dagliga liv – vilket i sin tur antagligen avslöjar vilken typ av mediaflöden vi har besökt det senaste året. Det finns inte något tvivel om att till exempel rasistiska memes riktade mot grupper som har upplevts som skyldiga till smittan har cirkulerat under pandemin (exempelvis memes rörande kinesiska matvanor och recept på fladdermus). Vi har dock inte sett mycket av den sortens humor i våra egna, privata flöden (som i mångt och mycket består av personer från vad vi kan kalla en bildad medelklass) och har därför inte delat det med våra kollegor. I samtal med administratörer och initiativtagare till de tre grupperna får vi ändå veta att åtminstone en av grupperna har haft problem med medlemmar som delar rasistiskt, transfobiskt och i övrigt stötande material, vilket har varit en motivation att hålla gruppen privat. Så allt är inte ”lämpligt för arbete”, inte ens på den digitala arbetsplatsen.

Att dela en meme i en professionellt konoterad Facebookgrupp måste också ses som att man delar ett skämt som ska uppfattas som roligt av de som är medlemmar i gruppen. Här i ligger en konflikt mellan gruppernas funktion som samlingspraktik och som forum för humor. Å ena sidan kunde grupperna ha fungerat som en allmän samlingspunkt, ett netnografiskt bibliotek över memes som kan betraktas som humor utanför kulturvetenskapliga kretsar; å andra sidan delas sådant som ska få oss som samlar att skratta. Kulturvetare har trots allt också behövt den distraherande, befriande humorn under pandemin. De delade memes har alltså en dubbel funktion i konstruktionen av konsocialitet. Dels ska memes fungera som illustration över humor som sprids i en viss genre under pandemin, dels ska de reflektera det vi som samlar tycker är roligt. Att arbeta som samlare av genrebundet material och

praktiken av att skämta blandas ihop i Facebookgrupperna. Dessa två praktiker är ett uttryck för en gemensam idé om etnografiskt arbete; att det är reflexivt och personligt (jf. Blank & Kitta 2015; Behar 1996; Campbell & Lassiter 2015: 1–14)

Om man ser på skämtet som det-som-vi-som-kulturvetare skrattar åt, så skrattar vi åt vår egen vardag, våra problem med digitala mötesplattformar, hur våra resvanor har ändrats och så vidare. Vad vi delar upprätthåller och kommunicerar att vi alla som delar, främst skrattar åt vår egen vardag under pandemin. I grupperna online har vi samlat skämt, men dragit oss från att ta i alltför mycket eftersom vi tillsammans konsoliderat och uttrycker vilken sorts skämt som är ’ok’ att uttrycka i vår professionella roll. Dessutom ser vi i det som delas i grupperna som ett uttryck för vår egen common sense (Stewart 1979) runt hur man snabbt får igång ett samlingsprojekt; att gräva där man står. Grupperna är ett uttryck för att samla och sprida skämt som kulturvetare och skämta professionellt samtidigt. Gruppernas har parallella funktioner; att samla humor och att samlas kring humor. Därför är den humorn som samlas också humor man samlats kring; memesen måste både gräva där vi står och skratta åt vår vardag. Konsocialiteten som uttrycks i grupper som de tre vi har undersökt, är alltså ”vi är professionella samlare, med humor”; vi är en grupp vetenskapare som vet och förstår att vårt arbete är reflexivt och personligt.

Att kombinera nytta med nöje – ett digitalt kafferum

Så vad berättar denna korta studie om (n)etnografisk praktik under pandemin? Vi har, liksom många andra grupper i samhället, samlats digitalt. Vår reaktion på pandemin har varit att försöka organisera oss genom vårt arbetssätt, samlandet genom att gräva

där vi står. Detta då vi har en professionell medvetenhet om att pandemin ger upphov till nya skämt, som bör samlas och arkiveras. Under mer eller mindre organiserade former, i mer eller mindre professionellt samlade grupper, har vi kombinerat nytta med nöje. Vi har både utgett oss för att samla humor, och samlats kring humor. Då humorn som samlats har grävts upp där vi står så speglar den vår egen vardag. Sålunda har den fungerat som en slag digital arbetsplats-humor.

I grupperna har man på många sätt använt en samlade praktik så som arbetsplats-humor vanligtvis används; i en kombination av nytta och nöje. Man har samlat och skrattat åt skämt som berört vår egen vardag. På så sätt kan man se de grupper vi sett närmare på i denna betraktelse, som ett sorts digitalt kafferum. En plats att ventilerade frågor om arbete, och en plats att dra några skämt. En gemensam (auto)etnografisk kommentar på hur vi upplevt pandemin. Med en del medvetenhet om att pandemin ger upphov till humor som bör samlas in och dokumenteras, och en del arbetsplats-skämt uttrycker grupperna en konsocialitet av arbetande-och-skämtande-kulturvetare i det som delats. Grupperna är en plats att samlas professionellt och ventilerade professionellt; i (av)saknaden av fysiska kaffepauser.

Litteratur

- Behar, Ruth 1996. *The vulnerable observer*. Boston: Beacon Press.
- Blank, Trevor 2013. *The Last Laugh: Folk Humor, Celebrity Culture, and Mass-Mediated Disasters in the Digital Age*. Madison, University of Wisconsin Press.
- Blank, Trevor & Andrew Kitta 2015. *Diagnosing folklore: perspectives on disability, health and trauma*. Jackson, University Press of Mississippi .
- Campbell, Elizabeth & Luke Eric Lassiter 2015. *Doing Ethnography Today: Theories, Methods, Exercises*. Hoboken, Wiley-Blackwell.
- Collecting fake news and new practices in a time of COVID-19, [Online] <https://www.facebook.com/groups/1523621217804306> [Nedlastet 21.01.2020.]
- Coronavirus Dank Meme Stash, [Online] <https://www.facebook.com/groups/924783437919951> [Nedlastet 21.01.2020.]
- Dundes, Alan 1987. At Ease, Disease – AIDS Jokes as Sick Humor. *American Behavioral Scientist*, vol 30 (3), s. 72-81.
- Friedman, Sam & Giselinde Kuipers 2013. The Divisive Power of Humour: Comedy, Taste and Symbolic Boundaries. I *Cultural Sociology* vol 7 (2), s. 179-195. London: Sage.
- Herd, Katarzyna & Jakob Löfgren 2020. Mocking Others, Parodying Ourselves: Chants and Songs Used in Swedish Football. I *MUSICultures* vol 47, s. 11-33
- Jönsson, Lars-Eric och Fredrik Nilsson 2014. *Skratt som fastnar. Kulturella perspektiv på skratt och humor*. Lund Studies in Arts and Cultural Sciences (del 5). Lund: Lunds Universitet.
- Kanaana, Sharif 1995. Palestinian Humor during the Gulf War. *Journal of Folklore Research*, vol 32 (1), 65-75.
- Kozinets, Robert V. 2015. *Netnography: Redefined*. London: Sage.
- Löfgren, Jakob. 2018: *...And Death Proclaimed "HAPPY HOGSWATCH TO ALL, AND TO ALL A GOOD NIGHT": Intertext and Folklore in Discworld-fandom*. Dr.avh. Åbo Academy University Press.
- Oring, Elliot 2010. *Jokes and Their Relations*. Lexington, University Press of Kentucky.
- Peck, Andrew 2020. The Death of Doge. Institutional Appropriations of Internet Memes, i Peck & Blank (red.) *Folklore and Social Media*. Utah, Utah State

- University Press, s. 83-107
- Regjeringen.no 2020. Omfattende tiltak for å bekjempe koronaviruset. Pressemelding 12.03.2020 Nr: 38/20. [Online] <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/nye-tiltak/id2693327/>. [Nedlastet 21.01.2020.]
- Smyth, Willie 1986. Challenger Jokes and the Humor of Disaster. *Western Folklore*, vol 45 (4), 243-260.
- Stefik, Mark 1996. *Internet Dreams: Archetypes, Myths, and Metaphors*. Cambridge MA: MIT Press.
- Stewart, Susan 1979. *Nonsense: Aspects of Intertextuality in Folklore and Literature*. London: The Johns Hopkins Press.
- The Belief Narrative Network (BNN), [Online] <https://www.facebook.com/groups/625573241323757> [Nedlastet 21.01.2020.]
- Tolgensbakk, Ida 2017. Visual Humor in Online Ethnicity: The Case of Swedes in Norway. I Anthony Bak Buccitelli (red.) *Race and Ethnicity in Digital Culture Our Changing Traditions, Impressions, and Expressions in a Mediated World*. Santa Barbara, ABC-Clio, s. 115-132.